

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

1750

Caput IX. Sequitur quæstio de præsentī statu Animarum sanctarum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83620)

dicta singulis argumenti partibus applicare. Ad primum nego consequentiam, non enim versu 4. describitur iudicium faciendum post resurrectionem sanctorum Martyrum, cum nulla hactenus memorata sit resurrectio, & omnes simul tam boni, quam mali presentari debeant ante tribunal Christi, illis dexteram occupantibus, & his sinistram; ut aperte narratur Matth. xxv., & 2. ad Corinth. 5. Ad 2. nego nomine Resurrectionis primæ intelligendam esse corporum reviviscientiam, non animæ beatitudinem. Ad tertium dico post universalem resurrectionem consecuturam esse gloriam consummatam ac plenam, & vestiendos electos duplici stola, beatitudine nimirum animæ & corporis, quam si sola anima nunc Deo fruuntur. Ad 4. nego Sacerdotes eos tantum dici, qui juxta legem Moysis imolant hostias, & cruenta peragunt sacrificia: nam de omnibus prædestinatis legitur Apocalyp. 1. 6. *Et fecit nos regnum, & Sacerdotes Deo, & patri suo.*

15.
Expositio
Apocalypsis
Grotii.

Hactenus dicta vera sunt, & apud Sacrarum literarum interpretes vulgatissima. Grotius Apocalypsim nova quadam, & ingeniosa methodo exponit. Ait Sanctos regnare cum Christo per dona sanationum, quæ conspiciuntur apud ipsorum Memorias, & per honores, quem illis Ecclesiæ palam habuerunt. Ante tempora autem Constantini neque tutum erat ad martyrum monumenta concurrere, & vigente Paganismo, metui debebat ne honores martyrum à Paganis in superstitionis suæ defensionem abriperentur. Constantinus pro Christianismi libertate edictum

vulgavit anno cccxi. Mille post annis orta est Domus Ottomanica, quam condidit Othmen Ciliciæ præfectus, qui primam imperii sedem, occupata Bythinia, posuit circa annum 1302. Quoniam vero Ottomanii in Asiam, & Græciam Mahumetis invexerunt impietatem, & inde mala innumera & Ecclesiæ & religioni evenerunt; dicitur quod consummatis mille annis solvendus erat satanas, & seducturus gentes terra, Gog, & Magog. Quo nomine designatas ait Asiam, & Siriam, ubi Domus Ottomanica cœpit primum dominari. De ea consequenter dictum est, quod debebat circuire castra Sanctorum, & civitatem dilectam; quoniam in ejus ditione incluse sunt omnes septem Ecclesiæ, quibus conscripta est Apocalypsis; & tenet nedum civitatem Jerusalem, sed & Constantinopolim, quam *novam Sion* appellant Græci. Hanc debellavit, fecitque Imperii Turcici sedem Mahomet II. Ottomanica stirpis princeps, anno 1453. Igitur juxta Grotium vere regnum Martyrum mille annorum spatium duravit, quod modo inter eos coarctatum est, qui illorum servant religiosissimum cultum. Ita hæc dicta sunt, ut nullatenus à priori Patrum explicatione sit recedendum. Dignus est tamen mihi vltus Grotius, ut illius quoque interpretationem adferrem & propter literalem sensum, cui Catholicorum sententia non omnino repugnat, & propter egregium de cultu Martyrum testimonium; in gratiam solummodo Novatorum, qui hominem pluris faciunt, quam Romanæ Communions Interpretes universos.

CAPUT IX.

Sequitur quæstio de præsentis statu Animarum sanctarum.

SUMMARIUM.

1. Usque ad nunc tam ex Scriptura, & sanctis Patribus, quam ratione efficaciter probatur, Dei visionem, & gloriam animabus corporibus exutis nec ad minimum tem-

pus differri, si nullâ conspersa sint macula.

9. Et seqq. varia adversariorum argumenta asseruntur & solvuntur.

De statu animarum sanctarum.

ALTER autem error à Millenariorum fabulis, ut diximus, longe diversus, & quo implicatos novimus nonnullos priorum seculorum Patres, erat, quem sequenti explodimus assertionem.

1.
Propositio.

PROPOSITIO: Nec ad minimum tempus exutis corporibus animabus Dei visio & gloria differitur, si nulla conspersa sint macula.

Hanc definitionem Fidei, de qua extat Decretum Benedicti XII. in Extravaganti *Benedictus Deus*, Florentini Concilii Sess. ultim. in Decreto unionis, & Tridentini Sess. xxv. Scripturis, Patribus, ac rationibus comprobamus. Scripturarum quidem momenta sunt. Ps. 126. *Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hereditas Domini.* Nam dormire ac somnum capere corporalem mortem significat

Probatur 1. animabus sanctis non differri Dei visionem.

ficat passim, sed apud Psalmistam frequentissime, in 111. 6. 1v. 9. Lxxv. 6. &c. Ecclef. xi. 28. *Facile est coram Deo in die obitus retribuere unicuique secundum vias suas.* Retribuere est bonis, malisve dare quod æquum est. Consonat Ecclesiastico illud vulgatissimum:

Pascitur in vivis livor; post fata quiescit.

Tunc suus ex merito quemque tuetur bonos.

Probatur ex Rursus 2. ad Corinth. v. 1. *Scimus enim, quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus domum non manufactam, æternam in cælis.* Nam & in hoc ingemiscimus, habitationem nostram, quæ de cælo est superindui cupientes: & v. 8. *Audemus autem, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & præsentem esse ad Dominum.*

Item ad Philipp. 1. 23. *Coarctor autem in duobus desiderium habens dissolvi & esse cum Christo, multo magis melius: permanere autem in carne necessarium propter vos.* Dissolvi animæ de corpore carcere notat discessum: & græce habetur ἀναλυσαι, quod proprie est redire, nempe ad Deum, de quo Ecclef. xii. 7. *Revertatur pulvis in terram suam, unde erat, & spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum.* Actorum quoque 7. Stephanus *Intendens in cælum vidit gloriam Dei.* Et in divino officio addit Ecclesia: *Vidit & introivit.* Demum in Apocalypsi vii. 9. & 15. dicitur Sanctos amictos stolis albis stare ante thronum, & in conspectu agni; non procul sed prope & iuxta, quod in Græcis demonstrat propositio ἐν cum genitivo, quæ etiam idem est ac super. Et cap. xiv. 13. *Opera enim illorum sequuntur illos.* Habet hic Vulgata *Amodo*, Græci ἀπ᾽ αὐτοῦ, quod valet, *Jam nunc, hoc ipso tempore* requiescunt, quoniam merces illos consequitur. Ita per metonymiam opera & virtutes dicuntur justos persequi, & anteire, quod donetur corona, si merita decedentium præcant. Addunt nonnulli verba Christi ad latronem: *Hodie mecum eris in Paradiso.* Ea satis ambigua demonstrat Petavius lib. vii. cap. 14. & Juenin. dissert. iv. art. 2. Paradisus equidem generale est nomen, ubi feliciter vivitur; neque hinc definire possumus, ubinam recepta fuerit latronis anima, an in cælis, an in sinu Abraham, an in aliquo alio receptaculo voluptatis. Hoc tamen loco utatur ad rem nostram e-

ruditi Theologi, Estius, Habert, Tournely, Gotti, Henno, alii. Ego medium incedo iter, & cum Petavio arbitror incertum esse, quo loco statim post mortem latronis anima fuerit recepta, cum aliis puto ex tunc fuisse beatam, & consortem regni, quod petierat dicens: *Memento mei, Domine, dum veneris in regnum tuum.* Cum enim Deus ubique sit, nullum dubium est, quin Paradisi felicitas habeatur, ubicumque se videndum exhibeat. Vide Bellarminum lib. 1. De Sanct. Beatitud. cap. 3. & Jansenium, ac Maldonatum in cap. 23. Lucæ. Ex præmissis autem Sanctorum Bibliorum testimoniis argumentatio ista confurgit: Statim ac dormiunt justī, & illorum domus corporea dissolvitur, fiunt præsentem ad Dominum, redeunt ad Creatorem suum, aperjuntur eis cæli, ingrediuntur illuc, consequitur suorum operum merces, & retributio laborum: Hæc omnia Dei visionem, & sempiternam præferunt beatitudinem: Ergo Justorum animæ statim post mortem vident Deum, optatissimamque beatitudinem adipiscuntur.

Accedit perpetua Sanctorum Patrum traditio. Primo enim Ecclesiæ sæculo, ex quo nullum hæretici pro sua poterunt sententia proferre, Hermas antiquissimus Scriptor in vulgatissimo Pastoris Opere, quod ut Canonicum divinumque veteres nonnulli laudarunt, lib. 3. similis 8. docet omnes, qui pie obeunt, poenitentibus exceptis, jam in cælis coronari, ut videre potes Tom. 1. PP. Apostolic. Cotelerii. Clemens in Epist. ad Corinth. quam sine dubio genuinam scribit & Clericus ad annum lxi. 6. de Petro ait: *Martyr effectus discessit ad debitum gloriæ locum.* Ignatius, cujus Epistolæ editæ ab Ilacio Vossio omnes recipiunt, & contra Dalmæum defendunt Dupin, Alexander, & Armachanus, ad Roman. scribit: *Sinite me ferarum escam fieri, per quas licet Deum adipisci.* *Sinite me purum lumen haurire, &c.* Occubuit autem Ignatius anno cvii.

Altero quoque sæculo, si Papiam excipias, de quo recede dicta superiori capite, & Justinum, qui hac in parte alternavit, diserte veritatem Catholicam tradiderunt Polycarpus Epist. ad Phil. & Ecclesia ejus Smyrnenfis apud Eusebium lib. iv. H. Eccl. cap. 15. ubi de beatissimo Antistite ait: *Per tolerantiam devicto injusto præside, immortalitatis corona recepta, cum omnibus Apostolis omnibusque justis exultans Deum glori-*

2.
Probatur 2.
ex Patribus
a primo
Sæculo.

3.
a. Sæculo

glorificat. De Cajo Romanæ Ecclesiæ presbytero dictum est supra. Extat in Apologia Athenagoræ apertissimum huius traditionis argumentum, videlicet: *Persuasi sumus, nos hac mortali defunctos vita, alteram hac terrestri longe meliorem esse victuros, ut apud Deum, & cum ipso simus.* In vetustissimis quoque Act. S. Symphorose apud doctissimum Ruinart p. 20. ita Martyr sanctissima de viro suo Getulio, & Amantio fratre compellavit Hadrianum: *Elegerunt enim magis decollari quam vinci, passi mortem, quæ pro nomine Christi suscepta inter homines terrenos quidem ignominiam eis peperit temporalem, inter angelos vero decus & gloriam sempiternam: inter quos nunc gradientes & tropheæ passionum suarum dantes cum æterno rege vita æterna fruuntur in cælis.* Passa est anno Christi 120. Lucius Martyr, qui pro Christi nomine sanguinem fudit anno 162. dum ad supplicium duceretur, ait: *Se Urbicio magnam gratiam debere, quippe qui huiusmodi malis Domini liberatus ad optimum patrem, regemque esset migraturus.* Solus ergo Iustinus in hac quæstione fluctuare videtur: sed in Dialogo cum Tryphone fatetur contra se stare multos: *Qui puræ, piæque Christianorum sunt sententiæ.* Ubi contra omnium exemplarium fidem novi Chiliastæ particulam negantem inferuerunt. Enim vero cum quæsisset Trypho, an profiterentur Christiani instauratum in Ierosolymam, ibique Christianos una cum Judæis ac Profelytis beatam vitam ducturos, *Fassus sum, inquit, & prius me & plures alios hoc sentire, quemadmodum etiam vos omnes scitis futurum: sed multos, qui puræ piæque sunt Christianorum sententiæ addicti, hoc non agnoscere tibi significavi.* Neque obstat, quod in priori parte Dialogi nihil tale reperitur, nam pag. 300. postquam dixit Jesum suscitatum a mortuis, sequuntur verba, quæ cum superioribus minime connexa sunt, & lacunam ibidem docti viri observarunt, etiam Græbius in Spicilegio PP. sæculi 11. & Joannes Clericus in Historia duorum sæcul. ad annum cxi. n. xvi. Nec pariter obest, quæ Iustinus subjicit: *Se, & si qui rectæ per omnia sententiæ Christiani sunt, & carnis resurrectionem futuram nosse, & mille annis in instaurata, exornata & aucta Ierosolyma victuros.* Hic enim invehitur in Gnosticos, qui Christiani vocabantur, sed corporum negabant resurrectionem. Ex quibus colligere juvat & Iustinum nimis fuisse liberalem Tryphoni dando Chri-

R. P. Berti Theol. Tom. I.

stum venturum, ut regnet in instaurata Ierosolyma, & sincere oppositam multorum Christianorum traditionem fateri.

Ex tertio sæculo numerantur à Novatoribus Tertullianus & Irenæus: at Apostolica Traditionis assertores habemus Clementem Alexandrinum lib. v. Stromatum, Dionysium Alexandrinum, qui scripsit adversus Irenæum & Nepotem Aegypti Episcopum, Origenem lib. 2. Periarchon, in 6. contra Celsum, & Hom. v. in diversos, Methodium martyrem, & alios, præsertim Beatissimum Cyprianum. Qui in exhortationem martyrii cap. ultimo: *Quanta est, inquit, & quanta securitas exire hinc latum, exire inter pressuras & angustias gloriosum, claudere in momento oculos, quibus homines videbantur, & mundus, & aperire eos statim, ut Deus videatur, & Christus? Tam feliciter migrandi quantæ velocitas? Terris repente subtraheris, ut in regnis cælestibus reponaris.* Similia repetit in lib. de immortalitate Animæ, & alibi. Hortatur etiam Moysen, & Maximum Epist. xv. alias xxxvii. his verbis: *Beati satis, qui ex vobis per hæc gloriarum vestigia commeantes jam de sæculo recesserunt, confectoque itinere virtutis ac fidei ad complexum, & osculum Domini, Domino ipso gaudente, venerunt.* Irenæum itaque Millenario- rum imbutum errore fatemur cum doctissimo Petavio lib. vii. cap. xiv. Natali Alex. sæculi 2. differt. vii. aliisque ingenuis Scriptoribus. At Irenæus lib. v. adversus hæreses cap. ult. non diffidetur esse plures, qui Sanctorum animas statim ab hominis morte in cælos recipi contenderent. Neque obstat, quod hi, auctore Irenæo, *Supergrediantur ordinem promotionis iustorum;* nec enim hæreticam putat illam esse sententiam, sed in aliquo tantum cum Gnosticis conspirare, ut supra diximus de Iustino. Estius in iv. sentent. Dist. 45. §. 3. laudat pro sententiæ nostræ Irenæum lib. i. contra hæres. cap. 2. & §. 4. respondet ad ea quæ in contrarium obijciuntur, sed Irenæus satis aperit mentem suam lib. v. cap. 5. ubi affirmat Iustorum animas recipi quidem in Paradisum post mortem, sed hunc non alium esse, quam illum, in quo Deus ab initio posuit hominem, quem plas- mavit: illuc translato Iustos, illuc Paulum asportatum, ibi susceptam La- tronis animam, ibi manere Sanctorum animas usque ad consummationem co- auspicientes incorruptelam. Quapropter iustos translato in cælum revera non existimat Irenæus.

X

Pos-

5.
Justinus, ac
Tertullianus
concordan-
tur.

Possimus tamen hunc, aliosque omnes etiam Justinum, ac Tertullianum, qui tamen libros de Anima scripsit jam Montanista, ad aliquam concordiam cum ceteris revocare. Etenim Patres illi, qui Sanctorum animas ad inferos dicunt descendere, qui recipi in Paradisum terrestrem, qui in loco invisibili quiescere putant, non eas in aliquem poenarum locum abiciunt, neque aperte negant apud Deum, qui ubique est, vivere, & aeterna gaudia degustare. Quapropter de statu dissentire non videntur, tametsi minimè conveniant de loco. Hæc conciliaturæ ratio non fugit sapientes viros, ut dicemus infra disputantes de mente Augustini. Hanc nedum amplectitur, sed etiam erudite propugnant Joannes Vossius disput. vi. de statu animarum, quæst. 2. Errat tamen fortasse Vossius, dum scribit idem sentire Calvinum, quod lib. iv. institut. cap. xxv. commate vi. statuat certò animas Deo vivere, & nihil definiendum esse de loco. Nam lib. i. ejusdem Operis cap. xxv. pag. 365. Calvinus ait: *Stultum ac temerarium esse inquirere, quo in loco sint animæ justorum, & an gloria fruuntur, nec ne. Interea cum scriptura ubique jubeat pendere ab expectatione adventus Christi, & gloriæ coronam eo usque differat, contenti sumus his finibus divinitus nobis præscriptis: animas piorum militia labore perfunctas in beatam quietem confedere, ubi cum felici lætitia fruitionem promissæ gloriæ expectant.* Ergo Calvinus non ita credit Justorum animas vivere, ut Dei visionem, & gaudia sempiterna possideant. Porro, si animabus Sanctorum adversarii gloriosam concederent beatitudinem; *Non essemus*, inquit Bellarminus lib. i. de Beatit. SS. c. 6. *multum solliciti de Cælo illo corporeo.* Sed redeo ad institutum.

6.
à 4. Sæculo.

A quarto sæculo, si Lactantium exceperis virum quidem Grammaticum ac Rhetorem eloquentissimum, non autem Theologicis doctrinis valde eruditum, ejusque generis paucissimos; omnes in hanc nostram positionem conspiraverunt. Docet id Athanasius, qui in vita Antonii narrat Ammonis Monachi animam visam in Cælum deferri. D. Basilii orat. de Gordio Martyre; *Erat enim affectus*, inquit, *non ut qui in lictoris manus deventurus esset, sed velut Angelorum manibus se ipsum commissurus, qui statim ipsum recens mactatum, assumptum ad beatam vitam translaturus esset.* Lege & orat. in 40. Martyres, & de laudibus Julithæ. Gregorius Nyss-

enus orat. funebri in Pulcheriam filiolam Theodosii: *Si à te*, ait, *puella migravit, attamen ad Dominum recurrit. Tibi oculum clausit: verum sempiterno lumini aperuit. A tua mensa discessit, sed ad Angelicam adjuncta est. Hinc est avulsa planta: verum in Paradiso constata est. Purpuræ florem exiit: at cælestis regni amictum induit.* Vide & orationem 2. in xi. Martyres. Nazianzenus pariter orat. xx. precatur Basilium, ut sese post obitum excipiat, & simul Beatam Trinitatem valeant contemplari. Clarius Sanctorum beatitudinem indicat xi. orat. in Gorgoniam sororem suam, & in x. quam scripsit in fratrem Casarium. Chrysostomus in posteriorem Epistolam ad Corinth. ait: *Beati, & ter Beati qui illis bonis fruuntur, &c.* & in orat. de S. Philogonio: *Hinc abiens, & Civitatem suam relinquens, in alteram, quæ est Dei, Civitatem ascendit, & hanc Ecclesiam deserens in illam conscriptus est: quæ est primogenitorum descriptorum in Cælis, & festis istis relictis ad celebrem Angelorum conventum translatus est.* Prætermitto S. Ephrem, Hieronymum lib. contra Vigilantium, & Epist. ad Marcellum, Cyrillum Alexandrinum in lib. ad Reginas, Monologium Græcorum, hymnos Prudentii, & quotquot in Thesauri Cocci, & apud Controversiarum Fidei Tractatores, collectos invenias.

Jam vero ex dictis istud promittitur argumentum. Illud certa fide tenendum est, ut commonet Vincentius Lirinensis n. 2. & Aug. lib. 2. de Baptismo cap. 7. quod per universam custoditur Ecclesiam, & semper, ubique, & ab omnibus traditum est; quamquam unus, vel alter existerit aut impericus, aut ingenii pertenuis, aut imbutus erroribus, qui in adversantem sententiam declinaverit, & maximè, si & hic doctrinam oppositam puram & catholicam fateatur. At ab exordio nascentis Ecclesiæ ad hæc tempora omnes Ecclesiæ Patres tradiderunt, Beatorum animas Deo vivere, & Majestatis divinæ lumine collustrari, & qui ejusmodi traditioni adversantur, judicio præclarissimorum virorum, sive homines exigui ingenii fuerunt, ut Papias; sive sola profana eruditione, & literarum cultura celebres, ut Lactantius; sive nullatenus ausi sunt opinioni detrachere contrariorum, ut Justinus & Irenæus: Ergo quod animæ justorum certamine expleto coronatæ perpetua felicitate triumphent, erit certa, inconcussa, & firmissima fide tenendum.

7.
Probatur ex
communi
observatione
Ecclesiæ.

Deni-

8.
Probatur
ultimo ra-
tione.

Denique probatur ratione. Ac primo: Impiorum animæ post mortem ad inferna descendunt, ibique maxima torquentur poena; id enim catholica tenet fides, & probat exemplum divitis Evangelici Lucæ xvi. Atqui Deus non minus ad puniendum, quam ad præmiandum pronus est, imò misericordia ejus superexaltat judicium, tantumquæ reddendæ mercedis suamet obstringitur lege, ut Joelis ultimo dicat: *Cito velociter reddam vicissitudinem vobis.* Si ergo statim post mortem punit, statim post mortem reddit proculdubio coronam. Deinde: Pium ac sanctum desiderium quod à superna charitate excitatur, & indes augmentum exercitamento virtutum, non est dicendum inane, & à proprio fine alienum. Tale desiderium habent iusti, dum vivunt, ut coronam immarcescibilis gloriæ percipiant, dicentes cum Apostolo 1. ad Philipp. *Desiderium habemus dissolvi, & esse cum Christo,* atque ab hac lacrymarum valle in cælestem Jerusalem transferri ardentissimè cupiant. Ergo inane ac frustraneum credendum non est desiderium hujusmodi. Postremo si ad extremum Judicium singulis reservetur corona, quænam erit melior conditio Fidelium post Christum passum, præ veteribus Patribus, qui in sinu Abraham usque ad redemptionis tempora detinebantur? Quid præstitit his descensus Christi, si de tenebris, ubi tanquam in refrigerii loco morabantur, eos non evocavit ad lucem? Cur olim expetebatur temporum plenitudo, ut Deus servili indutus conditione plebis suæ relaxaret facinora, cælestis Jerusalem construeret ædificia? Quare post Christi mortem, Martyrum obitus natalis dies appellatur, solemnique ritu, precibus, hymnis, & universæ Ecclesiæ colitur plausu, & lætitia? Verum hæc non est opus longa oratione suadere.

SATISFIT ADVERSANTIS SENTENTIÆ
ARGUMENTIS.

9.
Objectio I. His argumentis adversarii ducuntur.
1. Matth. xx. v. 8. legitur: *Cum sero factum esset, dicit Dominus vineæ procuratori suo: Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à novissimis usque ad primos.* Ergo sub vespæram, id est, in fine mundi, merces unicuique tribuitur.

Solutio

Communis responsio est, per ea verba, *Cum sero esset*, non finem mundi, sed terminum vitæ designari, vel si ad extrema mundi referantur, accipienda esse de beatitudine completa, & cor-
R. P. Bertz Theol. Tom. I.

porum simul & animæ glorificatione. Possumus tamen parabolam non incongrue intelligere de Ecclesia, quam vineam & regnum Dei vocari supra monui. Ad Ecclesiam suam quosdam vocavit Deus primo mane, id est ab exordio mundi per legem naturæ: quosdam circa horam tertiam, & media mundi ætate per legem Moysis; quosdam denique *Cum sero esset*, & finis legis, captivitatis, & culpæ, per legem Evangelicam. Hinc de primis ac secundis dicitur quod *Convenit ex denario diurno*, & præstitutam mercedem spondit: quoniam sub dispensatione fœderis Sinaitici merces proposita erat definita, ac sensibus obvia, nempe naturalium bonorum affluentia, longæva vita, & terræ Chanaan possessio. Nil tale dictum ultimis: quoniam merces in lege Evangelica repromissa talis est, quam nec oculus vidit, nec auris audivit. Qui primi hanc amplexi sunt, fuerunt Gentiles, legi Moysis non addicti, neque ullam habentes repromissionem; ideoque responderunt Patrifamilias: *Nemo nos conduxit.* Neque inusitatum est comparationibus hujus generis vocationem gentium, & regnum Dei designari. Hæc mea sententia est. Propterea nego consequentiam. Scopus enim parabolæ est, Gentiles ultimo ad fidem, & Ecclesiam adscitos, non minorem accepturos mercedem, quam Judei, qui Deo cultum exhibuerunt sub servitute legis, & in eorum comparatione portaverunt *Pondus diei & æstus.* Atque hæc merces dicitur rependi sub vespæram, quia neque vigente priori lege, neque durante Mosaica, sed tantum in postrema, id est, post institutionem Evangelii, referatum fuit cælum. Posset quoque parabola interpretari de variis iustorum generibus: quorum aliqui ab ineunte ætate Deo servierunt, aliqui in vitæ decursu severius vitæ amplexi sunt institutum, aliqui jam senio confecti respicientes prioris vitæ rationem deplo rant: qui tamen si in pari charitatis perfectione decedant, singuli denarium, idemque præmium à Deo remuneratore recipient.

Alter locus promittit ex eodem Matth. cap. xxv. v. 34. *Tunc dicet Rex his, qui à dextris ejus erunt: Venite benedicti Patris mei, possidete præparatum vobis regnum à constitutione mundi.* Ergo electi ante Judicis adventum Regnum non possident.

Sed hæc verba non animabus separatim, sed in corpore viventibus dicuntur: unde distinguo cons. Regnum non possi-

10.
Objectio 2.

Solutio.

possident degentes in corpore, & completa beatitudine concedo: gloriosi anima sola, & nondum consummata felicitate, nego. Neque alium esse Evangelicorum verborum sensum constat ex sequentibus. Impii enim proculdubio cruciantur in gehenna, & tamen resuscitatis dicetur: *Discedite à me maledicti in ignem aeternum.*

11. Tercio objicitur celebre testimonium
Objectio 3. Pauli ad Hebraeos xi. 39. ubi de Sanctis veteris legis ait: *Hi omnes testimonio fidei probati, non acceperunt repromissionem: Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non sine nobis consummarentur.* Duo ibi affirmat Apostolus, unum, veteres Patriarchas non habuisse repromissionem; alterum, non esse felicitate sempiterna donandos sine nobis. Omnes ergo uno, eodemque tempore debent Iusti in caelestem patriam assumi.

Solutio. Respondeo Paulum ibidem commendare virtutem fidei, & veterum Sanctorum exemplo nos ad patientiam hortari. Veterum autem Patriarcharum duas veluti classes distinguit, unam eorum qui, ut ait v. 33. *Adepti sunt repromissionem*, aliam illorum, qui ut scribit v. 39. *Repromissionem non acceperunt.* Qui repromissionem adepti sunt, ut ibidem ait Apostolus, sunt Gedeon, David, Samuel, Barac, Jephthe, Samson, & Prophetae. Qui repromissionem non acceperunt, sunt omnes testimonio fidei probati, quos memoraverat, Abel, Henoch, Noe, Abraham, Jacob, Joseph, Moyses, alique experti iudibria, verbera, vincula, & carceres. Ex tanta ergo nube testium, idest qui sperandarum substantiarum nobis exhibuerunt promissionem, hortatur Paulus, ut nos per patientiam curramus ad propositum nobis certamen. Nego itaque consequentiam, non enim Apostolus per repromissionem intelligit caelestem gloriam, sed solum possessionem terrae Chanaan, primis quidem Patriarchis repromissam, sed datam eorum posteris. Alias si repromissionis nomine intelligit gloriam conferendam post diem iudicii, quare de Davide, Samuele, ceterisque habitatoribus Chanaan, dixit, *Adepti sunt repromissiones?* At inquit Paulus, *Ne sine nobis consummarentur.* Utique non fuerunt sine nobis, & ante Christi redemptionem participes aeternorum bonorum, pro quibus fide certarunt, & non erunt sine nobis, & ante Christi iudicium donandi immortalitate corporis, pro qua lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gla-

dii mortui sunt. Recte iccirco ait S. Paulus: *Deo pro nobis melius aliquid providente:* non solum more humano, & quia censentur honoratiores qui expectantur, quam qui expectant, veluti in conviviis, ut exponit Chrysostomus; verum etiam quia ad tolerantiam passionum praeter fidem & rerum sperandarum substantiam, datum est nobis exemplum Christi, uberior gratia, neque oportet ut alios expectemus ad habendam repromissionem, quemadmodum Patriarchae nos expectarunt. Alioquin si in novo quoque testamento expectanda est retributio, quomodo verum erit, nobis melius Deum providisse? Si objicias verba Apostoli dicentis ibidem v. 16. *Nunc autem meliorem appetunt*, id est caelestem, *patriam*; dico particulam *nunc* referri ad tempus, quo vivebant in terra, & tenere locum adversativae; vel illativae, ut animadvertunt Theologi: quorum responsionem confirmant verba praecedentia: *Confitemur quia peregrini & hospites sumus super terram. Qui enim haec dicunt, significant se patriam inquirere. Nunc oppositionis est supra cap. ix. v. 26. & praesens pro praeterito, hoc eodem capite v. 14. & 16. quorum collatione sensus Apostoli satis redditur manifestus.*

Opp. 4. In 2. ad Timoth. iv. 8. ait 12.
Apostolus: *Reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus Iudex.* Corona iustitiae est gloria caelorum: Ergo caelorum gloria confertur tantum in die illa, idest, in die iudicii finalis. Opposito 4.

Solutio. Quidam respondent diem illam, de qua Apostolus, esse diem resolutionis corporis, ac mortis, quam instare ac prope esse, ait ibidem v. 6. Sed quia illam diem ubique Apostolus appellat diem iudicii, ut in hac eadem Epist. cap. i. v. 12. *Potens est depositum meum servare*, idest corpus custodire, in illum diem, & 2. ad Thessalon. cap. i. v. 10. ideo respondeo, Coronae vocabulo perfectam beatitudinem corporis & animae significari, & solemnem publicam assumptionem. Sic dicimus potitos regno, nondum tamen corona circumdatos, qui tamen vere principantur, non referunt spectante universo senatu, ac plaudente populo, regium diadema.

Rursus objiciunt. In 1. ad Corinth. cap. xv. 16. haec leguntur: *Si mortui non resurgunt, neque Christus resurrexit. Quod si Christus non resurrexit, vana est fides vestra, adhuc enim estis in peccatis vestris; Ergo & qui dormierunt in Christo perierunt.* Rejicienda est igitur 13.
Objectio 5.

tur ad resurrectionis tempus omnis fides nostra, omnis spes.

Solutio.

At futilis sane illatio. Apostoli, ut evincerent verum esse Christi dogma, hoc præcipue usi sunt argumento, quod si falsa docuisset, non resurrexisset à mortuis. Hinc prædicta omnia confectaria necesse est evenire: Si non resurrexit, falsa nos docuit: si falsa nos docuit, falsa est fides nostra: si falsa fides nostra, nondum à peccatis redempti sumus: si nondum à peccatis redempti sumus & fallax est fides nostra, perierunt qui dormierunt in Christo, uti Stephanus qui causa Evangelii lapidibus obrutus est. Econtra si Christus resurrexit, & veram fidem nos docuit; certissima spes manet, ut per ipsum iustificati resurgamus & nos, & seminato corpore animali resurgat corpus spiritale, & corruptibile hoc induat incorruptionem. Patens est sola lectione Paulinæ Epistolæ sensus.

14. Obiectio 6.

Arguitur 6. 1. Joannis III. v. 2. legitur *Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus; quoniam videbimus eum sicuti est.* Non ergo videtur, antequam appareat, & veniat iudicaturus vivos ac mortuos.

Solutio.

Duplex est horum verborum significatio. Prima literalis ac plana: Nondum apparuit quod erimus, id est, quomodo futuri sumus in meliore illo sæculo, cujus in eo, qui sanctificat nos, spem habemus. Sed si apparuerit, tunc erit, quando similes ei erimus non sanctitate tantum, sed & beatitudinis æternitate. Juxta hunc sensum nego consequentiam; quandoquidem ea verba *Cum apparuerit* referenda sunt ad præcedentia, *Nondum apparuit quid erimus*: & de Christi adventu nec verbum quidem hoc loco. Altera est, *Cum apparuerit Christus*, & hac explicatione admissa, dico quod similes ei erimus corpore & anima, juxta similitudinem Christi Capitis nostri. Ut enim docet S. P. Augustinus in Epist. ad Dioscorum, & norunt Theologi omnes, ex visione beatifica etiam in corpora Sanctorum gloria immortalitatis splendorisque redundat. Prior responsio etiam quorundam Sectariorum sensu probatur, ut constat ex Criticis Sacris in hunc textum, præsertim ex Commentariis Hugonis Grotii.

15. Obiectio 7.

Præterea ita arguantur. Apocalypsis VI. 9. hæc occurrunt: *Vidi sub-
tus altare animas interfectorum propter
verbum Dei: & v. 10. Clamabant voce
magna dicentes: usquequo Domine, non
judicas & non vindicas sanguinem no-*

strum de iis qui habitant in terra. Quis autem dixerit animas subtus altare positas & iudicium ac vindictam postulantem sempiterna perfrui beatitudine?

Solutio.

Verum nil juvat Heterodoxos liber Apocalypsis, in quo cap. sequenti v. 15. dicitur hujusmodi animas stare ante thronum Dei; & hoc eodem loco, qui obiectatur v. 11. additur, *Et datæ sunt illis singula stola alba, & dictum est illis, ut requiescerent adhuc modicum tempus, &c.* Nonnulli vetustissimi Codices habent: *Καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἑκάστη σόλη λευκή* Et data est illis singulis stola una, id est, ut Bernardus interpretatur, gloria animæ. Nomine igitur altaris intelligenda est humanitas Christi: & quia Sanctorum animæ nondum resumptis corporibus sunt infra conditionem gloriosi corporis Christi, ideo dicuntur esse subtus altare. Quod si ibidem clamant voce magna, non ergo dormiunt, neque veluti alto sopore pressæ jacent usque ad extremum iudicium. Istud vero expetere dicuntur, & quia magnum habent resumendi corpora desiderium, & quia Divinæ voluntati conformes non solum charitate flagrant, sed etiam zelo justitiæ. Ne valida videatur hæreticorum argumentatio, pauca addam. Utitur Joannes juxta consuetudinem scripturarum rerum sensibilibus exemplo. Cælum assimilari templo neminem latet, cum de cælesti Jerusalem eodem libro cap. XXI. 22. scriptum sit: *Dominus Deus omnipotens templum illius est: & cap. XI. 19. Et apertum est templum Dei in cælo.* Ita victimæ respondent justis ac Martyribus, dicente Paulo ad Philipp. 2. 17. *Immolor supra sacrificium,* & 2. ad Timoth. IV. 6. *Ego enim jam delibor.* Ergo hunc arbitror habere sensum Apocalypsim. Quemadmodum victimarum sanguis ad limen fundebatur altaris, non extra, sed intra templum, ut in conspectu Sanctuarii Sacrificium præstium exhiberetur; ita mactata pro Christo animæ ad ejus pedes procumbunt non extra cardines cæli, sed intra; habentes testimonium Dei, & characterem martyrii sui, quod præstat Deo sacrificium laudis, & æquitatem poscit vindictæ.

Insurgunt 8. In II. Machab. cap. XII.

16.

44. habetur: *Nisi enim eos qui ceciderant resurrecturos speraret, superfluum videretur & vanum orare pro mortuis.* Ergo nisi sit Resurrectio, nullum defunctorum animæ habebunt levamen, nullam felicitatem.

Obiectio 8.

Resp. dist. consequens: non habebunt felicitatem, nisi sit resurrectio prima, qua

Solutio.

qua solvantur à peccatis, & donec consummentur dies sæculi regnent cum Christo, conc. Nisi sit resurrectio secunda, qua resumptis corporibus judicentur; subdistinguo, non habebunt felicitatem plenissimam, ac stolam duplicem, concedo: felicitatem animæ, ac stolam unam, nego. Resurrectionem quam frequenter sumi pro migratione ad æternam vitam, etiam Drusus in xx. Luca 36. & Glassius Tract. de Synedochegeneris ostenderunt. De qua resurrectione dixi in Resp. ad ult. præcedentis: & de ea Apost. 1. ad Corinth. 15. *Miserabiliores sumus omnibus hominibus, si resurrectio non est.* Lucas cit. loco: *Filii sunt Dei, cum sint filii resurrectionis;* & Psal. 1. *Non resurgent impii in iudicio.* De hac igitur resurrectione, quæ est spei nostræ objectum, sermo fit in libro Machab., ubi consulto dictum est: *Nisi resurrecturos speraret;* Resurrectio namque corporalis potius creditur, quam speratur: neque de ea oramus pro mortuis; nec omnibus, qui surgent e monumentis, salubres sunt nostræ oblationes ac preces.

17.
Obiectio 9.

Opp. 9. In pluribus Liturgiis Jacobi, Basilii, Cyrilli, aliisque Græcorum ac Syrorum fiunt supplicationes pro Sanctis, ut eos beata retributio comitetur, ut illis sacrificia prosint ad gloriam, ut ipsorum animabus donetur requies. Similia recitavit olim Romana Ecclesia in Festo S. Leonis, ut habetur in Extravaganti de Celebrat. Missarum c. *Cum Martha*, & in Festo S. Marcelli, ut constat ex Sacramentario Gelasii. Plura etiamnum extant id genus in Missali Romano, ut in Secreta S. Leonis, quæ non sunt cum priore Oratione immutata. Quotidie etiam in Canone Missæ deprecamur, ut omnibus in Christo quiescentibus, & dormientibus in somno pacis detur locus lucis ac refrigerii. Non ergo gloria & beatitudine modo fruuntur, quamvis in pace dormiant, electi.

Solutio.

Resp. in his, aliisque Liturgiis peti gloriam accidentalem, nempe maiorem in Ecclesia cultum, nominis exaltationem, rerum gestarum præconia, imitationemque virtutum. Est enim gloria, ut eam definit Augustinus, frequens de aliquo fama cum laude: & jure vocant Græci *Δόξαν*, quasi existimationem & opinionem, à *δοῦναι*, quod est, *videre, putare*. Hinc de manifestatione sui nominis ait Christus Joan. xvii. 5. *Clarifica me tu Pater.* Istam ergo claritatem, istam frequentem laudem, istam gloriam Martyribus deprecamur: imò & beatissimæ Trinitati dicimus:

Gloria tibi Trinitas, id est, Gloria laudis. Deprecamur & aliquando Sanctis requiem, dum indiscriminatim pro omnibus vita functis oramus, cum in horum complexu sint animæ Purgatorii. Clarissimum inter alia occurrit exemplum orationis Villelmi Abbatis, qui pro Divo Parente Augustino, quem inter Calites venerabatur, & indiscriminatim pro illius genitoribus Patricio, & Monica ita precabatur: *Memento, Domine, animæ famuli tui Patricii, & famule tuæ Monica; & si quid pro Anima filii ipsorum Domini mei Augustini Confessoris tui mihi misero peccatori licet vel intimo cordis affectu desiderare.* De qua PP. Ben. in notis ad lib. 1x. Confess. Aug. cap. 13. Si vero etiam Sanctis precatur Ecclesia requiem, (quæ orationis forma jam pene exolevit) petit gloriam corporis, cujus resurrectionem animæ separata ita vehementer expectunt, ut non omnino quiescant: quod proximo capite declarabo.

Opp. 10. Hilarius Pictaviensis in Ps. 120. scribit *Iustorum animas in sinu Abrahæ locari & nondum recipi in regno Dei*, & in Ps. 130. *Humana lex necessitatis est, inquit, ut sepultis corporibus animæ ad inferos descendant.* Et Chrysostomus Hom. 39. in priorem Epistolam ad Corinth. *Sine carne*, ait, *anima admirandis illis bonis non fruatur.* Ergo dogma, quod propugnamus, Ecclesiæ Patribus adversatur.

Resp. nego consequentiam. Et quod spectat ad Hilarium, ipse aperte distinguit regnum Christi à regno Dei, illud in quo animæ permanent usque ad sæculi consummationem; istud vero in quo mors omnino perimitur, quod fiet per gloriosam resurrectionem, & corporum claritatem. At gloriam & visionem Dei à Regno Christi nequaquam sejungit, neque sinum Abrahæ separat à superna Jerusalem: sed in Psalm. 65. *Martyres*, inquit, *in celestis domicilii habitaculum introierunt.* Commentario in Psalm. 130. loqui Hilarium de Sanctis veteris Testamenti arbitratur Jue- nin; sed alii melius respondent, Hilarium existimasse, quod quisquis moritur, exemplo Christi debet ad inferos descendere, & ea loca lustrare, quæ Christus consummationem veri hominis non recusans dignatus est visitare. Quod & docuit lib. de Anima cap. lv. Tertul- lianus. At illic animas detineri Hilarius non credidit, sed aperte affirmavit in Psalmum 141. *Transire in caelestem Hierusalem, in terram viventium, in Paradisi incolatum, in regnum hereditatis.*

Ad

18.

Obiectio 10.

Solutio.

Ad auctoritatem vero Chrysostomi, constat illum negare gloriam animarum in hypothese quod corpora non resurgant, non quia sine corpore Anima coronari non possit; sed, quia si una pars aeterna mercede frustretur, consequenter incoronata jacebit etiam altera: quo sensu ait Apostolus 1. ad Corinth. xv. *Nam si mortui non resurgunt, vana est fides nostra.* Lege in hunc locum Apostoli Theophilactum, & de mente Chrysostomi vide Velloxillum in Advert. Sixtum Senensem in VI. Biblioth. an. 264. Petavium lib. VII. cap. XIII. num. IV. & Estium in IV. sent. dist. 45. §. 6. &c.

19. Opp. ultimo: Anima sine corpore non meretur; Ergo sine corpore non coronatur.

Resp. nego ant. quippe non omnia bona opera exercentur per corpus, sed plura sola animi cogitatione, & voluntate. Præterea anima meriti causa princeps est, & corpus instrumentalis. Ad hæc, anima separata à corpore felicitatis capax est; corpus anima expers, nequaquam. Rursus: necesse est, ut corpus in pulverem comminutum putrescat, & in eo culpæ originalis poena impleatur; quemadmodum eandem poenam experta est anima in ergastulo carnis. Quæ obijciuntur de Animabus veterum Patriarcharum, & de ipso Christo, qui statim post mortem non ascendit in cælum; quum illis expectandus esset Redemptoris adventus, is vero pro Fidei confirmatione aliquandiu in terris fuerit commoratus, non opus est, contra protervos ac repugnantes minutissime repellamus.

Solutio.

CAPUT X.

Quid senserint Ambrosius, Augustinus, ac Bernardus de præsentī Animarum Sanctarum statu?

SUMMARIUM.

1. 2. Duo notanda pro genuino horum Patrum sensu capeſſendo.
3. Catholico dogmati de animarum beatitudine non adversatur S. Ambrosius.
4. §. 6. 7. Solvuntur objectiones ex D. Ambrosio desumptæ.
8. 9. Quod S. Augustinus fluctuet de secretis receptaculis animarum, est summæ ejus perspicacitatis indicium.

10. Verumtamen de gloria, & felicitate earum non dubitat.
11. 12. Solvuntur objectiones.
13. Immerito carpitur à Durando S. Bernardus; nam neque is à catholico recedit dogmate.
14. Et seqq. Satisfit objectionibus.

Sententia Ss. Ambrosii, Augustini, ac Bernardi de sanctarum animarum statu.

IN tertia hujus controversiæ parte pollicitus sum, me demonstraturum, quid fuerint opinati Ecclesiæ præclarissimi Patres Ambrosius, Augustinus, & Bernardus, quorum data opera superiori capite non memini, ut id exequerer diligentius. Ambrosius quidem in lib. de Bono mortis animarum memorat necio quæ *promptuaria*, ubi novissimum putat eas expectare judicium. Quem librum scriptum, ut traditur anno 387., difficulter conciliari cum dogmate Catholico, si crude, & ad literam legatur, ait Tournely tom. I. pag. 293. Contra optimæ notæ, refertum sententiis utilibus & solidis, necnon ratiociniis certis, reique convenientissimis, inquit lib. 2. Bibl. Dupinius. At Augustinus olim & ante Episcopatum se Millenariis consensisse, fatetur lib. de civit. Dei cap. VII., ex qua tamen confessione apparet se priorem abjecisse sententiam. Commemorat tamen sæpe apius animarum secreta receptacula, quæ ubi consistent, dubius huc, illucque

trahitur. Loquitur de iis in Ench. ad Laur. cap. 109. XII. de civitate Dei cap. 9. in XII. de Genes. ad lit. & alibi. De Bernardo ait Durandus haud recte Joannis Apocalypsin intelligentia assecutum.

Duo notanda sunt pro genuino horum PP. sensu capeſſendo. Primum, quæstionem de statu animarum discrepare à quæst. de loco: unde Vives comment. in lib. XII. de civit. Dei cap. 9. *Non dubitat, inquit, de earum gloria etiam ante judicium, sed de loco gloriæ. Nam ubique possunt beata esse, cum ubique sit Deus, cujus fruitione fiunt beata.* Persuasum equidem nobis est Beatorum animas in cœlos recipi, quod jam constat ex Lugdunenſi Concilio II. in profess. Fidei, ex Trid. sess. 25., ex pluribus fidei formulis, ex Bullis Canonizationis Sanctorum, ex communibus Ecclesiæ precibus, ex universorum Fidelium sensu; sed nondum accedente tanto lumine, prudentissime dicebantur versari Justorum animæ in abditis receptaculis, propter

I. Notandum.